

Bibliographie : Pratiques du regard N. Strawczynski : 08/12/2006

- James Barrett, « Pentheus and the Spectator in Euripides' "Bacchae" », *AJPh* 119.3, 1998, pp. 337-360.
- S. Goldhill, « Placing theatre in the history of vision » N. Rutter. and B.A. Sparkes (éds.), *Word and Image in Ancient Greece*, Edimbourg, 2000, 161 ss
- A. Lanni, « Spectator Sport or Serious Politics? oi periesthkotes and the Athenian Lawcourts », *JHS* 117, pp.183-189
- G. Nagy, « Dream of a Shade' : Refractions of Epic Vision in Pindar's Pythian 8 and Aeschylus' *Seven Against Thebes* », *HSCP 100*, 2000, pp. 97-118
- Andrea W. Nightingale, *Spectacles of Truth in Classical Greek Philosophy. Theoria in its Cultural Context*, Cambridge, 2004 (1 chapitre puis philo)
- Rush Rehm, *The Play of Space: Spatial Transformation in Greek Tragedy*, Oxford 2002.
- Ian Rutherford, « Theoria and Darsan: Pilgrimage and Vision in Greece and India », *Classical Quarterly*, New Series, Vol. 50, No. 1 (2000), pp. 133-146
- Jeremy Tanner, *The Invention of Art History in Ancient Greece. Religion, Society and Artistic Rationalisation*, Cambridge, 2005.

Divers

- H. Rausch, *Theoria. Von ihrer sakralen zur philosophischen Bedeutung*, Fink, 1982
- C. P. Bill, « Notes on the Greek θεωρός and θεωρία », *TAPA* 32, 1901, pp. 196-204.

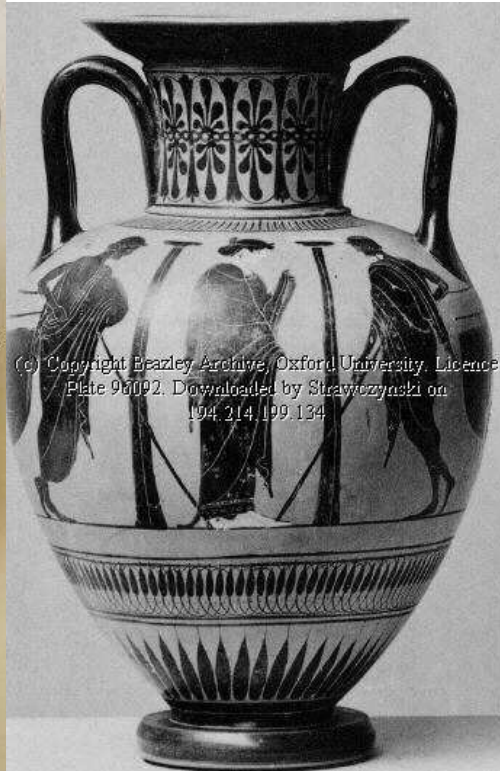
Perception visuelle : l'approche écologique

- J. J. Gibson, *The Theory of Affordances*, 1977
The Ecological Approach to Visual Perception, 1979
- A. Noë, *Action in Perception*, Cambridge, 2004
- V-P. Herva, « Marvels of the system: art, perception and engagement with the environment. in Minoan Crete », *Archaeological Dialogues*, 13(2), pp. 221-240





(c) Copyright London, Market, Sotheby's. Licence Plate 11 UK 1007 24339. Downloaded by Strawczynski on 32.66.66.3



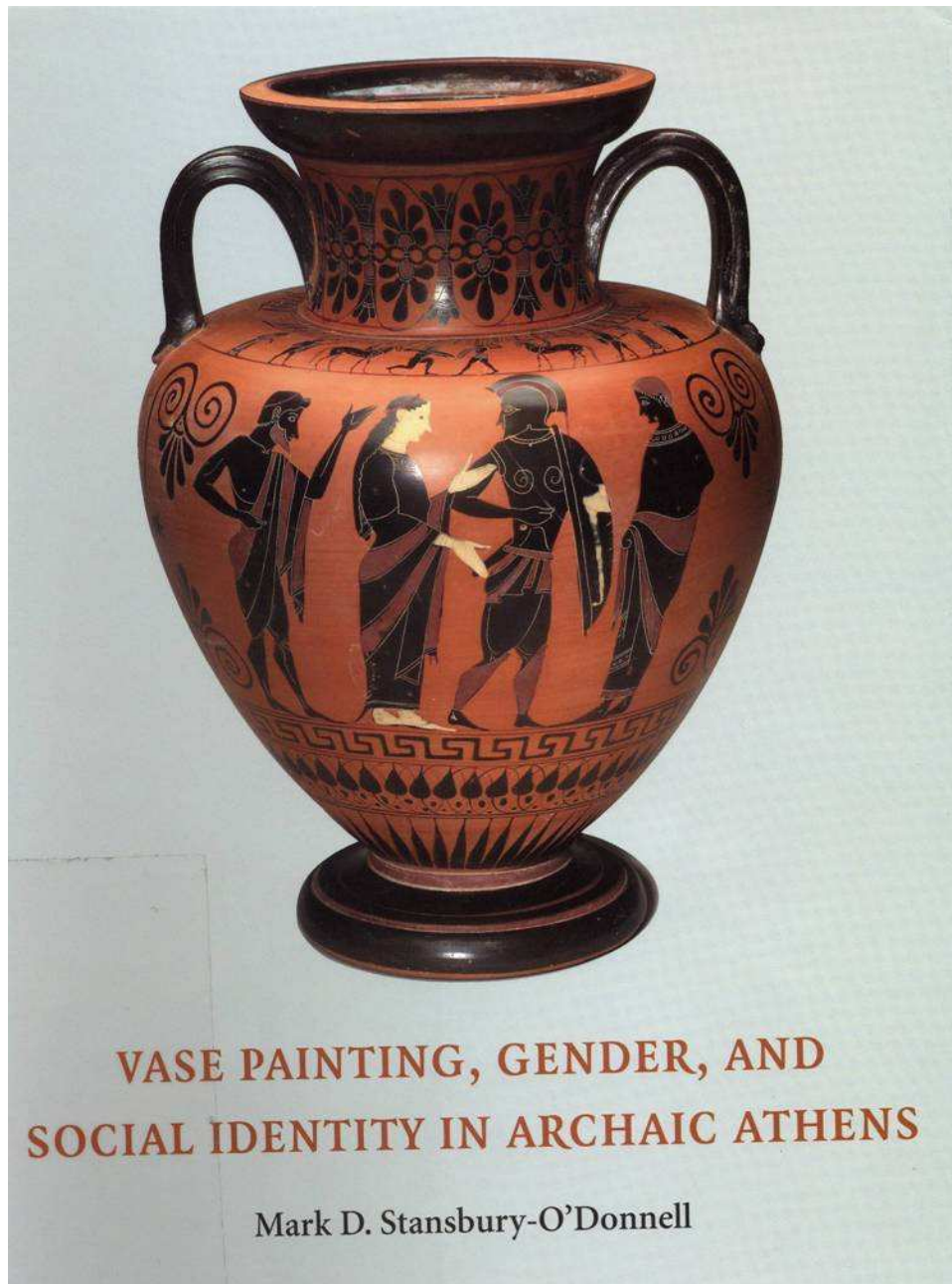
(c) Copyright Beazley Archive, Oxford University. Licence Plate 98092. Downloaded by Strawczynski on 194.214.199.134



ight Chicago (IL), Univ. of Chicago, E. & A. Smart
ja Strawczynski, Centre Louis Gernet, Paris on 22



Copyright Oxford, Ashmolean Museum
ja Strawczynski, Centre Louis Gernet, Paris on 22



- Effet d'inclure des spectateurs (S) dans une image avec un noyau narratif → transforme l'image en un modèle de performance chorale & de rituel civique, donc, modèle de valeurs & comportements sociaux.

Série de transpositions :

- 1) S = chœur; narration (action) = sujet de leur chant.
- 2) Changement de point de vue : noyau narratif = signe pour le chœur, qui, en chantant sur l'idéal, s'identifie à lui (action = chœur / chant)
Alors S devient le public (audience) qui assiste à la performance chorale.
- 3) dernier changement : S devient aussi un signe pour celui qui regarde et utilise le vase, et représente son image publique comme membre de la cité. (rôle de relais?)

***Résumé :** S = chœur puis public de la performance chorale qui relaie le spectateur du vase. Noyau narratif = thème du chant puis signe pour le chœur (donc le chœur). S & noyau = à tour de rôle le chœur

S. Goldhill, « Placing theatre in the history of vision » N. Rutter. and B.A. Sparkes (éds.), *Word and Image in Ancient Greece*, Edimbourg, 2000, 161 ss.

Isocrate, Pan. IV, 44 : θεάσασθαι τούτους πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζομένους, καὶ μηδετέρους ἀθύμως διάγειν, ἀλλ' ἑκατέρους ἔχειν ἐφ' οἷς φιλοτιμηθῶσιν, οἳ μὲν ὅταν ἴδωσι τοὺς ἀθλητὰς αὐτῶν ἕνεκα πονοῦντας, οἳ δ' ὅταν ἐνθυμηθῶσιν ὅτι πάντες ἐπὶ τὴν σφετέρην θεωρίαν ἤκουσι,

Isée, VIII, 16 : καὶ μετ' ἐκείνου* τε ἐθεωροῦμεν* καθήμενοι παρ' αὐτόν, καὶ τὰς ἑορτὰς ἡγομεν παρ' ἐκείνον πάσας:

Demosthène XVIII.28 : ἢ θέαν μὴ κατανεῖμαι τὸν ἀρχιτέκτον' αὐτοῖς κελεύσαι*; ἀλλ' ἐν τοῖν* δυοῖν* ὀβολοῖν ἐθεώρουν ἄν, εἰ μὴ τοῦτ' ἐγράφη

Eschine I, 25 : εὐ γὰρ οἶδ' ὅτι πάντες ἐκπεπλεύκατε εἰς Σαλαμίνα καὶ τεθεωρήκατε τὴν Σόλωνος εἰκόνα,

Démosthène XVIII, 315 : πρὸς τοὺς πρὸ ἑμαυτοῦ νῦν ἐγὼ κρίνωμαι* καὶ θεωρῶμαι;

Eschine I, 196 : νῦν μὲν οὖν ὑμεῖς ἐστε τῶν ἐμῶν λόγων κριταί, αὐτίκα δ' ὑμέτερος ἐγὼ θεατής: ἐν γὰρ ταῖς ὑμετέραις γνώμαις ἡ πράξις καταλείπεται.

Eschine III, 247 : ὡς οὖν μὴ μόνον κρίνοντες, ἀλλὰ καὶ θεωρούμενοι, οὕτω τὴν ψῆφον φέρετε

Dinarque I,22 : θεωρήσουσιν ὑμᾶς τοὺς κρίνοντας

Demosthène XXV, 98 : ἐν δ' εἰπὼν ἔτι παύσασθαι βούλομαι. ἔξιτ' αὐτίκα δὴ μάλ' ἐκ τοῦ δικαστηρίου, θεωρήσουσι δ' ὑμᾶς οἱ περιστηκότες καὶ ξένοι καὶ πολῖται, καὶ κατ' ἄνδρ' εἰς ἕκαστον τὸν παριόντα βλέπονται καὶ φυσιογνωμονήσουσι τοὺς ἀπειρητισμένους. τί οὖν ἐρεῖτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ προέμενοι τοὺς νόμους ἔξιτε; ποίοις προσώποις ἢ τίσιν ὀφθαλμοῖς πρὸς ἕκαστον τούτων ἀντιβλέψασθε;

Eschine I, 117 : ὀρῶ δὲ πολλοὺς μὲν τῶν νεωτέρων προσεσηκότης πρὸς τῷ δικαστηρίῳ, πολλοὺς δὲ τῶν πρεσβυτέρων, οὐκ ἐλαχίστους δὲ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος συνειλεγμένους ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν: [118] οὐς μὴ νομίζετ' ἐμὲ θεωρήσοντας ἡκεῖν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὑμᾶς εἰσομένους, εἰ μὴ μόνον εὐ νομοθετεῖν ἐπίστασθε, ἀλλὰ καὶ κρίνειν τὰ καλὰ καὶ τὰ μὴ καλὰ δύνασθε,

Demosthène XXI, 155 : καὶ θεάσασθ' ὡς δικαίως αὐτὸν ἐξετάσω, πρὸς ἑμαυτὸν κρίνων.

Eschine II, 80 : χρὴ δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς μὲν πρέσβεις θεωρεῖν πρὸς τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἐπρέσβευον,

Eschine, 165 : τὸν δὲ ἐκ φύσεως προδότην πῶς χρὴ θεωρεῖν;

Eschine III, 160 : καὶ θεωρῶν τὸν Ἀλέξανδρον οὐκ ἐκ τῆς Αλεξάνδρου φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀνανδρίας.

Lycurgue 100 : διὸ καὶ δικαίως ἂν τις Εὐριπίδην ἐπαινέσειεν, ὅτι τὰ τ' ἄλλ' ὦν¹ ἀγαθὸς ποιητὴς καὶ τοῦτον τὸν μῦθον προείλετο ποιῆσαι, ἡγούμενος κάλλιστον ἂν γενέσθαι τοῖς πολῖταις παράδειγμα τὰς ἐκείνων πράξεις, πρὸς ἃς ἀποβλέποντας καὶ θεωροῦντας συνεθίζεσθαι ταῖς ψυχαῖς τὸ τὴν πατρίδα φιλεῖν.

Choéphores 246 : Ζεῦ Ζεῦ, θεωρὸς τῶνδε πραγμάτων γενοῦ: ἰδοῦ δὲ γένναν εὖνιν αἰετοῦ πατρός,

James Barrett, « Pentheus and the Spectator in Euripides' "Bacchae" », *AJPh* 119.3, 1998, pp. 337–360.

EURIPIDE BACCHANTES

829 : Διόνυσος οὐκέτι θεατῆς μαινάδων πρόθυμος εἶ.

1047 ss' Ἄγγελος

ἐπεὶ θεράπνας τῆσδε Θηβαίας χθονὸς
λιπόντες ἐξέβημεν Ἀσωποῦ ῥοάς,

1045

λέπας Κιθαιρώνειον εἰσεβάλλομεν
Πενθεὺς τε κἀγώ-δεσπότη γὰρ εἰπόμην-
ξένος θ' ὅς ἡμῖν πομπὸς ἦν θεωρίας.

πρῶτον μὲν οὖν ποιηρὸν ἴζομεν νάπος,
τά τ' ἐκ ποδῶν σιγηλὰ καὶ γλώσσης ἄπο

1050

σώζοντες, ὡς ὀρώμεν οὐχ ὀρώμενοι.
ἦν δ' ἄγκος ἀμφίκριμμον, ὕδασι διάβροχον,
πέυκαισι συσκιάζον, ἔνθα μαινάδες
καθῆντ' ἔχουσαι χεῖρας ἐν τερπνοῖς πόνοις.
αἶ μὲν γὰρ αὐτῶν θύρσον ἐκλελοιπότα

1055

κισσῶ κομήτην αὐθις ἐξανέστεφον,
αἶ δ' ἐκλιπούσαι ποικίλ' ὡς πῶλοι ζυγά,
βακχεῖον ἀντέκλαζον ἀλλήλαις μέλος.
Πενθεὺς δ' ὁ τλήμων θῆλυν οὐχ ὀρῶν ὄχλον
ἔλεξε τοιάδ'· ὦ ξέν', οὗ μὲν ἔσταμεν,

1060

οὐκ ἐξικνοῦμαι μαινάδων ὄσσοις νόθων·
ὄχθων δ' ἔπ', ἀμβὰς ἐς ἐλάτην ὑψαύχενα,
ἴδοιμ' ἂν ὀρθῶς μαινάδων αἰσχροουργίαν.

τοῦντεῦθεν ἤδη τοῦ ξένου >τὸ θαῦμ' ὀρῶ

THEATRE EXTRACTS

• **Sophocles, *Oedipus at Colonus* (ed. Sir Richard Jebb) line 413**

Ἴσμήνη ἀνδρῶν θεωρῶν Δελφικῆς ἀφ' ἐστίας. (3.49)
Sacred envoys, from the Delphian hearth.

• **Aristophanes, *Peace* (ed. F.W. Hall and W.M. Geldart) line 339**

ἤδη γὰρ ἐξέσται τόθ' ὑμῖν πλεῖν μένειν βινεῖν καθεύδειν, ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν, ἐστιᾶσθαι κοτταβίζειν, †συβαρίζειν† τοῦ τοῦ κεκραγένοι. (3.13)

No, it's not time for joy yet, for you are not sure of success. But when you have got the goddess, Then rejoice, shout and laugh; 340] thenceforward you will be able to sail or stay at home, to make love or sleep, to attend festivals and processions, to play at cottabos, live like true Sybarites [345] and to shout, lo, io!

• **Aristophanes, *Wasps* (ed. F.W. Hall and W.M. Geldart) line 1383**

Φιλοκλέων Ὀλυμπίασιν, ἠνίκ' ἐθεώρουν ἐγώ, Ἐφρουδίων ἐμαχέσατ' Ἀσκώνδα καλῶς ἤδη γέρων ὦν. (2.73)

Listen to me! One day, at Olympia, I saw Euphudion boxing bravely against Ascondas;

• **Aristophanes, *Wasps* (ed. F.W. Hall and W.M. Geldart) line 1189**

Βδευκλέων μεγαλοπρεπέεις, ὡς ξυνεθεώρεις Ἀνδροκλεῖ καὶ Κλεισθένει.

Φιλοκλέων ἐγώ δὲ τεθεώρηκα ποώποτ' οὐδαμοὶ πλὴν ἐς Πάρον, καὶ ταῦτα δὴ ὀβολῶ φέρων. (1.38)

Bdelycleon Tell some dignified story. Relate how you were sent on a solemn mission with Androcles and Clisthenes.

Philocleon On a mission! never in my life, except once to Paros, a job which brought me in two obols a day.

• **Aeschylus, *Prometheus Bound* (ed. Herbert Weir Smyth, Ph.D.) card 300**

Προμηθεύς ἢ θεωρήσων τύχας ἐμὰς ἀφίξαι καὶ συνασχαλῶν κακοῖς; (2.15)]

ἔα: τί χρήμα λεύσσω; καὶ σὺ δὴ πόνων ἐμῶν

ἤκεις ἐπόπτῃς; πῶς ἐτόλμησας, λιπῶν

ἐπώνυμόν τε ῥεῦμα καὶ πετρηρεφῆ

αὐτόκτιτ' ἄντρα, τὴν σιδηρομήτορα

ἐλθεῖν ἐς αἴαν; ἢ θεωρήσων τύχας

ἐμὰς ἀφίξαι καὶ συνασχαλῶν κακοῖς;

δέρκου θέαμα, τόνδε τὸν Διὸς φίλον,

τὸν συγκαταστήσαντα τὴν τυραννίδα,

οἷαις ὑπ' αὐτοῦ πημονάσι κάμπτομαι.

Ἔκεανός ὄρω, Προμηθεῦ, καὶ παραινέσαι γέ σοι

Ha! What have we here? So then you too have come to stare upon my sufferings? How did you summon courage to quit the stream that bears your name and the rock-roofed caves you yourself have made and come to this land, the mother of iron? Is it that you have come [305] to gaze upon my state and join your grief to my distress? Look upon me here--a spectacle, the friend of Zeus, who helped him to establish his sovereign power, by what anguish I am bent by him!